

V. OLVASÓSZOLGÁLAT

2008 január 1-jétől a könyvtár átszervezésével a Folyóíratár megszűnt mint önálló osztály: a folyóiratok gyarapítása, feldolgozása a Gyűjteményszervezési Osztály feladata lett, az olvasószolgálati teendők ellátása a Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztályé. A Folyóíratár munkatársai így szervezetileg két külön osztályon, de továbbra is szorosan együttműködve dolgoznak. A folyóiratok raktározása és szolgáltatása a Folyóirat-csoport feladata, csoportvezető irányításával. Az év első felében az átszervezéssel járó problémák mellett az osztály egészének komoly gondot jelentett a létszámihiány (nyugdíjazások, elhúzódó betegségek). A nyári szünet után már javult a helyzet.

A Gyűjteményszervezési Osztályon az év elején kezdődött meg a 2008-as tárgyévű folyóiratok számítógépes érkeztetése az online katalógusban, ez jelentősen segíti az olvasószolgálati tájékoztató munkát is.

A Portaszolgálattól a Folyóirat-csoporthoz került a könyvtári kiadványok árusításának feladata. Az év során a kiadványok értékesítéséből 169.812 Ft, képeslapok eladásából 3.833 Ft folyt be.

Osztályunk nyári és évközi gyakorlatra fogadta a Nyugat-magyarországi Egyetem két könyvtár szakos hallgatóját.

1. Olvasóforgalom

Ebben az évben a könyvtárunkat használók száma nem változott jelentősen, körülbelül a tavalyihoz hasonlóan alakult. 5.160 olvasó rendelkezett egy évre szóló olvasójeggyel, közülük 2.517-nek volt kölcsönzőjegye, az új beiratkozók száma 1.724 volt. Ezen kívül 420 napijegyet, 52 hetijegyet és 560 regisztrációs jegyet állítottunk ki. A beiratkozási díjából 3.092.336 Ft bevétel származott.

Olvasóink körében nőtt a tudományos fokozattal rendelkezők aránya, az egyetemi, főiskolai hallgatóké csökkent. Megfigyelhető az Internet, az online adatbázisok, folyóiratok használatának növekedése, látogatóink mind több időt töltenek a számítógépek előtt. Idén bevezetésre került a wifi, ez kényelmesebbé tette a laptopot használó kutatók munkáját. Jellemző változás, hogy sokan csak egy-egy cikkért, tanulmányért jönnek el a könyvtárba, nem maradnak itt órákra.

A könyv- és folyóiratolvasót, valamint az Info-centrumot olvasóink 31.247 alkalommal vették igénybe. Munkájuk során 181.844 dokumentumot kölcsönöztek (ide számítva az olvasótermi használatra raktárból kikért dokumentumokat is); a szabadpolcos állomány dokumentumait 17.478 alkalommal (részben becsült adat) vették kézbe.

November 3-án, a Magyar Tudomány Napján az érdeklődők ingyenesen iratkozhattak be könyvtárunkba. Ezzel az akcióval az volt a célunk, hogy az egyetemi, főiskolai hallgatók és a művelődni kívánók szélesebb köre is megismerje és használja gyűjteményünket. E napon közel 400 beiratkozót regisztráltunk.

A felhasználók megoszlása tudományos fokozat és foglalkozás szerint (%)

	Könyvolvasó	Folyóiratolvasó
MTA rendes és levelező tagja	1,1	0,5
Egyetemi tanár, tudományok doktora, kandidátus	29,2	22,7
Egyetemi oktató	6,8	3,6
Tudományos kutató, PhD hallgató	17,4	33,8
Nem főfoglalkozású kutató	12,8	14,3
Egyetemi hallgató	28,1	23,2
Egyéb	4,6	1,9
	100 %	100 %

Az állomány használatának megoszlása szakok szerint (%)

Szakcsoport	Könyv	Folyóirat
0 általános művek	2,6	5,2
1/2 filozófia, pszichológia, vallás	13,3	6,2
3 társadalomtud.	8,2	9,4
5 természettud.	5,2	10,3
6 alkalmazott tud.	2,7	2,2
7 művészetek	3,1	8,4
80 nyelvtudomány	8,2	21,3
82 irodalomtudomány	36,6	18,4
9 földrajztud., régészet, történettudomány	20,1	18,6
	100 %	100 %

2. Kölcsönzési forgalom

2008 első félévében folyamatosan gépre vittük a hagyományos kölcsönzési nyilvántartást. A nyári szünetben ellenőriztük a régi tartozásokat és a problémás eseteket igyekeztünk lezárni. A kölcsönzésből visszakerült, rekatalogizálásra váró könyveket rendszeresen átadjuk a Katalogizáló Osztálynak. Megfigyelhető, hogy a régebbi kiadványokat is gyakrabban keresik, ha a gépi feldolgozás után „láthatóvá váltak” az OPAC-ban.

A kölcsönzési forgalom az elmúlt évhez képest kissé emelkedett, főként a kölcsönzött dokumentumok száma nőtt. Az online nyilvántartással gyorsabbá, pontosabbá vált a kölcsönzési szolgáltatás, az előjegyzések, hosszabbítások követése. Az év folyamán a lejárt kölcsönzések sürgetése már nagyrészt az ALEPH kölcsönzési moduljából nyomtatva történt. A kölcsönzési fegyelem javult, bírósági eljárásra nem került sor.

3. Könyvtárközi kölcsönzés

Könyvtárunk mint az ODR szolgáltató tagkönyvtára mintegy 450 hazai intézménnyel áll kapcsolatban a könyvtárközi kölcsönzés révén. 2008-ban sajnos tovább csökkent a más könyvtárakból hozzánk érkezett könyvtárközi kérések száma: 2.317 könyvre, és 620 folyóírra vonatkozó kérést küldtek hozzánk. Ennek részben oka lehet az is, hogy a nagy hazai közös katalógusokba (ODR, MOKKA) csak jelentős késéssel kerülnek be az új kiadványok rekordjai. A beérkezett kérések 93%-át teljesítettük, könyvek esetében most is gyakran kértek előjegyzést a kikölcsönzött dokumentumokra. Folyóíratcikkek, könyvrészletek másolatait egyre többször küldjük elektronikus formában (folyóíratok esetében a másolatok 87%-át, könyveknél 69%-át).

Saját olvasóink viszont mind gyakrabban élnek a hazai könyvtári rendszer adta lehetőségekkel: idén 374 kérést adtak le, ez 50%-kal több mint 2007-ben. A kapott dokumentumok 56%-a külföldről, 25%-a Budapestről, 19%-a vidéki gyűjteményekből érkezett. A külföldről átkölcsönzött műveket olvasóink egész évben 50%-os kedvezménnyel kaphatták meg, a kölcsönzési díj felét (2.250 Ft) a könyvtár átvállalta. A 196 kedvezményes kérést 28 olvasó adta le.

A könyvtárközi kölcsönzés számadatai 2008-ban

Könyvtár- közi kére- sek	száma	Teljesítés	eredetiben	nyomta- tott for- mában	elektroni- kus formá- ban
Tőlünk kér- ték	2.937	adott doku- mentumok	2.142	88	514
Mi kértük	374	kapott doku- mentumok	337	11	4

4. Raktározás

2008-ban a Katalogizáló Osztálytól 3.561 db könyvet, 29 db CD-ROM-ot és 4 db DVD-t, összesen 3.594 könyvtári egységet vettünk át raktározásra, ezeket példánystátusszal láttuk el, majd elhelyeztük raktárainkban.

Törökbálinti raktárunk lassan megtelik, tárkapacitása legfeljebb egy-két évre elegendő. Ezért az érintett osztályokkal közösen felmértük a helyzetet, és megálapodás született arról, hogy kezdeményezzük az MTA vezetésénél a raktárbővítés korábban tervezett második ütemének megvalósítását. Ebben az évben az új raktárrészbe pótlólag 200 db új polcot szereztünk be, ezzel a napi raktározási gondok enyhültek. Terveink szerint ide kerülnek majd a külső raktári elhelyezésre kijelölt, nem kurrens folyóiratok is.

Idén is folytatódott a 200.000-es raktári jelzetű könyvek kiköltöztetése Törökbálintra. Az év során 66 polcméternyi anyagot helyeztünk ott el. Így tudunk helyet biztosítani belső raktárainkban a gyarapodásnak. Ezen kívül 191 doboznyi új levéltári anyag is kiszállításra került.

Törökbálinti raktárunk továbbra is részt vesz a mindennapi dokumentumforgalomban. Ellátja a Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály, a Keleti Gyűjtemény, valamint igény szerint a Levéltár és a Kézirattár olvasóinak kiszolgálásával kapcsolatos feladatokat. Az év folyamán 10.442 kötet könyvet (ebből 4.453 kötetet a Keleti Gyűjtemény számára), 4.076 kötet folyóiratot, 31 disszertációt, azaz összesen 14.449 könyvtári egységet, valamint 1.165 levéltári dossziét és 126 levéltári dobozt küldött be.

Raktáraink hőmérsékletét és páratartalmát rendszeresen ellenőriztük, ez általában megfelelő szinten mozgott.

5. Állományellenőrzés

2008-ban létszámbíány miatt nem volt módunk folytatni a 600.000-es jelzetű könyvállomány korábban megkezdett revízióját. A nyári zárva tartás ideje alatt törökbálinti és Arany János utcai raktárunkban számellenőrzést végeztünk, ami segítette a raktári rend fenntartását.

Az év során olvasóink által elvesztett könyvekről és a halálozás vagy egyéb ok miatt behajthatatlan tartozásokról jegyzéket készítettünk (57 könyvcím), amelyet átadtunk a Gyűjteményszervezési Osztálynak pótlásra, ill. törlésre.

Törökbálinti raktárunkban tároljuk a Nemzeti Casino gyűjteményét (mintegy 630 polcméter). A későbbi feldolgozáshoz előzetesen szétválogattuk az anyagot az ún. „osztályszámozás” szerint, ezen belül különválasztva a magyar és idegen nyelvű kiadványokat.

6. Tájékoztatás

A Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály munkatársai személyesen, telefonon, hagyományos és elektronikus levélben egyaránt végeznek tájékoztatást. Az ún. technikai referenz kérdések – melyek saját könyvtárunk vagy más hazai intézmények szolgáltatásaira vonatkoztak – száma kb. 5.900-ra tehető. Hosszabb kutatást igénylő, gyakran írásban megválaszolt kérdés 1.463 volt. Új külföldi szerzeményeinket továbbra is bemutatjuk az olvasóteremben elhelyezett böngésző polcon. Olvasóink jobb tájékoztatása érdekében szolgáltatásainkról és különgyűjteményeinkről szórólapokat készítettünk.

2008-ban is több csoportot fogadtunk:

- Károli Gáspár Református Egyetem szabad bölcsész hallgatói (2 csoport)
- Közép-Európai Egyetem (Central European University) történelem szakos hallgatói
- Fedezd fel Magyarországot Klub" Egyesület tagjai

Ez utóbbi szervezet egy könyv örökbefogadásával fejezte ki köszönetét a könyvtár bemutatásáért

7. Akadémikusok publikációi

Az MTA Könyvtára és az MTA Kutatásszervezési Intézete (KSZI) között 2006 végén létrejött együttműködési megállapodás értelmében, a könyvtárban 1960 óta készülő Akadémikus Bibliográfia és a KSZI Köztestületi Publikációs Adattára (KPA) egységes adatbázisként épül tovább. Az év során az Akadémikus Bibliográfia már számítógépen rögzített rekordjait áttöltöttük a KPA-ba, és folyamatosan zajlik a cédulakatalógus adatainak betöltése.

Azon akadémikusok számára, akik szeretnék teljes életművük bibliográfiai adatait, valamint az ezekre vonatkozó hivatkozásokat is betölteni az új, egyesített adatbázisba, a könyvtár ezt külön díjazás ellenében vállalja. Az adatokat szükség esetén kiegészítve, pontosítva, korrektúrázva rögzítjük. Ebben az évben három ilyen megrendelést kaptunk, e munka során 609 rekord készült.

8. Kézirattár

Tekintve, hogy egy fő látja el a kutatótermi felügyeletet és egy másik a raktári kiszolgálást, ha bármelyikük szabadságon van, a kéziratos, vagy régikönyves feldolgozó kollégáknak kell helytállniuk, ami az ő munkájukból jelent kiesést.

Nevesebb olvasóink: Ács Tibor (az MTA doktora), Marguerite Allen (Center for International & Comparative Studies, Northwestern University, Evanston, Illinois), Beck Mihály (MTA r. tag), Csorba Csilla (PIM főig.), Egyed Emese (Kolozsvár, Babes-Bolyai Egyet. tanára), Hermann Róbert (történész), prof. Klaus Hübner (Heidelberg), Imre Mihály (az MTA doktora), Korompay H. János (az MTA doktora), Kabdebó Lóránt (tud. doktora), Miskolczi Ambrus (az MTA doktora, ELTE, tsz-vezető prof.), Ritoók Zsigmond (MTA r. tag), Tímár Árpád (Ars Hungarica szerk.), R. Várkonyi Ágnes (MTA I. tag).

Beiratkozott olvasók száma:	375 fő
Könyvtári használat:	1337 alkalom
Használt dokumentumok száma:	56 432

Tájékoztatás

Levélben, e-mailen, telefonon, illetve személyesen naponta több felvilágosítást adunk. Néhány példa: Balázs Béla dokumentumokról a 2009-ben terve-

zett kiállításra Kőhádi Zsoltnak; Erica Carternek Angliába A. W. Schlegel nálunk lévő iratairól; Andrea Meixnernek a Goethe-gyűjteményről; Klaus Hübnernek Eötvös Lorándról; Varga Katalinnak (PIM) a beszállított, de még nem kutatható Radnóti-hagyatékról; Sebestyén Ilonának (Domokos Mátyás özvegye) férje leveleiről; egy pécsi kutató kérésére Jászi Oszkár-levelekről a Menczer Béla-hagyatékából.

Látogatások: Károli Gáspár Református Egyetem tanára, Török Lajos és diákjainak (április 22.);

2-2 munkatárs Bukarestből, a Román Nemzeti Könyvtárból (bemutató az ALEPH INC-adatbázisból);

a Magyar Goethe Társaság látogatása; bemutató gyakorló könyvtárszakos hallgatóknak a nyári zárás idején.

9. Mikrofilmtár

A Mikrofilmtárnak 363 távhasználója, 595 személyes látogatója volt, ebből helyben olvasó 249, kölcsönző 7. Helyben 508 művet használtak, könyvtárközi kölcsönzésre 1 mikrofilm került. Sokan kutatták a Keleti Gyűjtemény anyagait (Goldziher levelezés, Kaufmann Gyűjtemény stb.), köztük külföldi kutatók is. Hagyományosan nagy az érdeklődés a régi magyar nyomtatványok és a magyar nyelvű kéziratok iránt.

Felvételek és másolatok száma (db)

Fotótechnikai szolgáltatások (Megrendelések)

Felvételek száma	2007	2008
Mikrofilm	0	0
Kisfilm	0	0
6x6 vagy színes felvétel	0	0
Digitális felvétel	3.461	13
Összesen	3.461	13

Másolatok száma	2007	2008
Mikrofilm-másolat (m)	264	56
Fotókópia (nagyítás)	83	26
Elektrosztatikus nagyítás	4.088	1.731
Digitális (szkenelés)	4.584	2.554
Összesen	9.019	4.367

A 2008. évi megrendelésekből származó bevétel összege áfa nélkül: 2.177.834.- Ft.

10. Reprográfia

2008-ban a Xerox-műhelyben már csak egy fő dolgozott, a megrendelésekkel kapcsolatos számlázás, adminisztráció, postázás is az ő feladata volt. Munkatársunk 622 olvasói megrendelésre 63.144 db másolatot készített; könyvtári célokra, belső használatra 8.548 darabot, ebből a hiányos könyvek pótlásához és állományvédelmi okokból készült másolatok száma 1.657 db volt. Az Infotec 4451-es gépen 30.664 db, a Nashua gépen 32.480 db készült. A műhely bevétele 452.779 Ft volt.

Az Olvasóteremben elhelyezett két bérelt SHARP típusú gépen olvasóink maguk készíthettek másolatokat a könyvtári dokumentumokról. Ezek a gépeken 103.580 db másolat készült. Újabban fénymásolás helyett sokan hoznak magukkal digitális fényképezőgépet, ezek használatához 130 alkalommal adtunk ki engedélyt.

11. Állományvédelem

A kötészeti műhely az Olvasószolgálat, a Folyóíráttár és a Keleti Gyűjtemény számára végez kötészeti munkákat. Ebben az évben a tavalyinál többet, összesen 2.550 db kötetet kötöttek be. Ezek megoszlása kötési fajtánként a következő:

Kötésfajta	Olvasószolgálat	Folyóíráttár	Keleti Gyűjtemény	Összesítve
ragasztott kötés	1.480	94	91	1.665
fűzött kötés	103	18	38	159
csíkozott kötés	0	651	46	697
gerincjavítás	22	0	4	26
restaurálás	0	0	3	3
Összesen	1.605	763	182	2.550

Emellett a munkatársak 26 tékát ill. tokot készítettek, és kisebb vágási/kötési munkákat végeztek a könyvtár számára.

Az egyes gyűjteményi egységek az év elején kialakított terv szerint küldték ki a műhelybe a megrendeléseket, ahol a munkatársak idén kiegyensúlyozottabban, nyugodtabb körülmények között dolgoztak. Az év során a műhely egy restaurátor tanulót is fogadott szakmai gyakorlatra. Ennek köszönhetően több igényes, komoly felkészültséget kívánó kötés készült, többek között három restaurálás is a Keleti Gyűjtemény számára. A restaurálási munkálatokat a jövőben is folytatni kívánjuk.

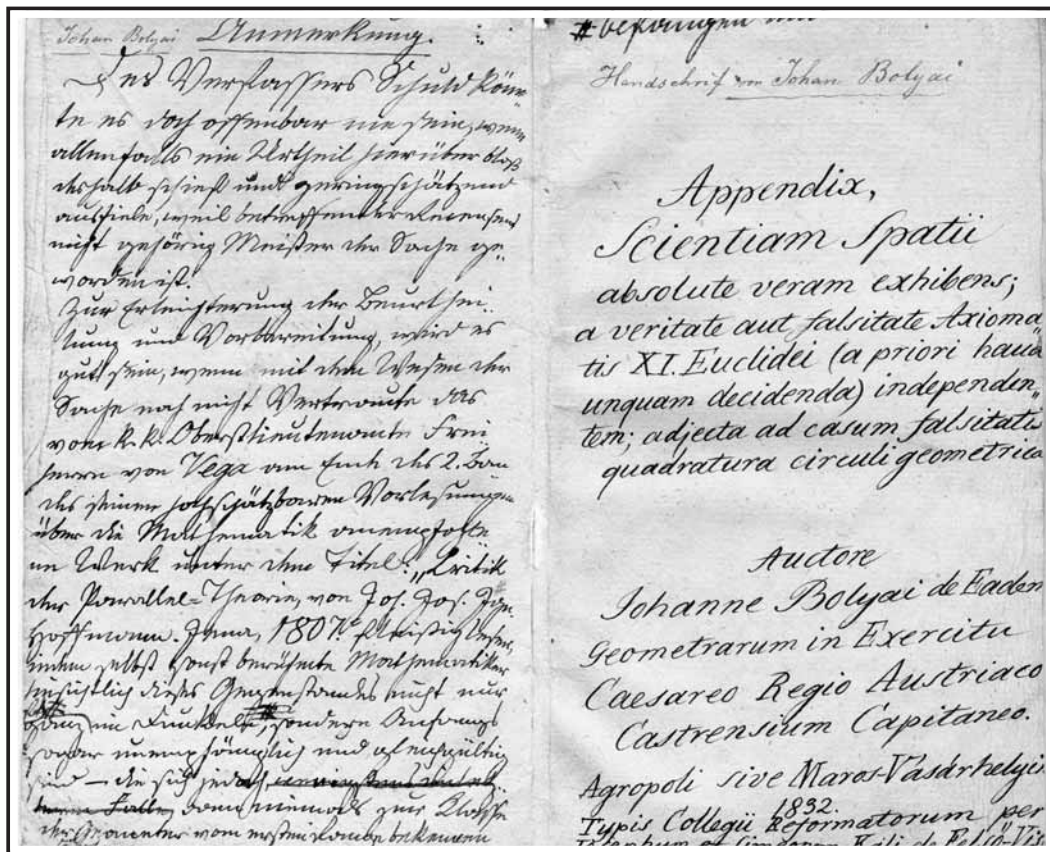
Csalai Kégl Miklós támogatásával 310 kötet köttetését és további 200 kötet újrakötését csináltattuk meg.

2008-ban a Kézirattár NKA-pályázati pénzből restaurálásra összesen 720 e forintot fordított, ebből 120 e Ft önrész és 600 e Ft a pályázattal nyert összeg. A pénzből antikva és régi magyar könyveket, Szabó Lőrinc-, Széchenyi-, Kosztolányi-kéziratokat, kéziratos köteteket és okleveleket restauráltattunk.

„A Keleti Gyűjtemény török kéziratainak, török ősnymtatványainak és muzeális értékű török könyveinek állományvédelmére” 2008-ban 1.500.000,- Ft NKA (2111/1035) támogatást kaptunk, amelyhez 643.000,- Ft önrész járul. A munkálatokra 2009 tavaszán kerül sor.

Az NKA Könyvtári Kollégiumától restaurálásra 2008-ban 800e Ft-ot nyertünk, ehhez 30% önrész, 343e Ft járul. A pályázatot a Kézirattár a Keleti Gyűjteménnyel közösen nyújtotta be 2008-ban NKA (2129/0037), és az összeget

megosztva használja fel 2009-ben. A Keleti Gyűjtemény a pályázat keretén belül 2 db héber kéziratot és 3 db török ösnyomtatványt restauráltat, összesen 493e Ft értékben.

Bolyai János: Appendix